

3. søndag efter trinitatis

Lukas 15, 11-32

Af Aage Pilgaard

Evangelieteksten i Lukasevangeliets kontekst

Fortællingen om den mistede søn er i Luk. højdepunktet i en samling af tre lignelser. De tre lignelser har samme anledning og adressat: De er henvendt til farisæerne og de skriftkloge som svar på deres kritik af Jesu accept af og bordfællesskab med toldere og syndere. Fælles for alle tre lignelser er glæden over, at det mistede bliver fundet (v. 5-6.9-10.23-24.32). I fortællingen om den mistede søn bliver adressaternes kritik imidlertid optaget i selve fortællingen, nemlig i skikkelse af den ældste søn.

Fortællingen er en parabel, ikke en allegori. Man kan overveje, om lignelsen forudsætter en bagvedliggende »fra det mindre til det større« argumentation: Når en jordisk far bærer sig således ad, hvor meget mere da ikke Gud! For så vidt som den mistede, men genfundne søn spiller en central rolle gennem hele fortællingen, er det berettiget at kalde den lignelsen om den mistede søn. Alligevel er denne betegnelse ikke uproblematisk. Den må i hvert fald ikke føre til, at det overses, at det er faderen, der er den gennemgående og bærende figur i hele lignelsen. Lignelsen begynder med, at den yngste søn henvender sig til sin far, og den slutter med, at faderen henvender sig til den ældste søn. Derfor var det måske bedre at kalde fortællingen lignelsen om en fars barmhjertighed. Fortællingens centrale sigte er i hvert fald at forkynde Guds faderlige barmhjertighed.

Evangelietekstens temaer

Faderens barmhjertighed som billede på Guds barmhjertighed er altså fortællingens centrale tema. Fortællingen belyser Gud som pagtens Gud. Jesu kritikere repræsenterer pagtens orden, mens Jesus i deres øjne blåstempler pagtsbrud.

Den yngste søn eksemplificerer den oprørske frihedstrang. Han vil fri af hjemmets orden. Med en efter orientalske forhold uhørt frækhed (jf. Sir 33,19-24) forlanger han ikke bare at få ejendomsretten, men også dispositionsretten over sin del af arven, så han kan omsætte den i kontanter og med den i bagagen leve »det søde liv« i det fremmede. Først da alt er sat over styr, og han befinder sig i den dybeste sociale fornedrelse (hyrde for de urene svin), så endog hans fysiske liv er truet, kommer han til besindelse.

Dermed er vi ved temaet omvendelse. Man har diskuteret, om sønnens omvendelse er ægte, eller om den kun er udtryk for nøgtern beregning. Det drejer sig om forståelsen af vendingen »gå i sig selv«. Hvis man udelukkende relaterer denne vending til sønnens overvejelse af, hvor langt bedre hans fars daglejere (frie mænd, der arbejdede mod betaling) har det end han selv, kunne det tale for, at det kun drejer sig om at sikre sin fysiske eksistens. Fortsættelsen viser dog, at der er tale om en ægte erkendelse og bekendelse af, at han har forbrudt sig både mod Gud og mod sin far, og det i en sådan grad, at han har fortabt sin sønnestatus. Hans eneste håb om redning er, at hans far vil give ham beskæftigelse som daglejer.

I skildringen af mødet mellem far og søn karakteriseres faderens barmhjertighed som en barmhjertighed, der kommer sønnens bekendelse i forkøbet. Den bygger bro over afstanden, og den omslutter sønnen i kærlighedens favntag. Denne genindsættelse i sønnestatus markeres symbolsk med tildeling af festdragt, ring og sko, og den fejres med en stor fest.

Scenen mellem far og søn viser således barmhjertighed som faderens grundholdning til sønnen. Denne barmhjertighed er en følge af selve far-søn-relationen: fordi sønnen er søn, er faderens holdning til ham båret af barmhjertighed (»min søn her«). Mens sønnen var borte, var det en sørgende, ventende og håbende barmhjertighed. Derfor bliver den ved sønnens tilbagekomst til en barmhjertighed, der giver sig udtryk i glæde og fest. Huset bliver stedet for barmhjertighedens fest og glæde.

Den ældste søn repræsenterer hjemmets orden. Hans vrede er lydighedens retfærdige harme over, at faderen, der skulle være garant for denne orden, så skamløst tilsidesætter den. Derfor vil

han ikke gå ind i barmhjertighedens hus. Han bliver udenfor – i retfærdighedens rum. Hans kritik over for faderen viser, at hans retfærdighed er uden frihed – den er slavisk – og derfor også uden barmhjertighed.

Ligesom faderen tog initiativet over for den yngste søn, sådan tager han også initiativet over for den ældste: Han går ud til ham og beder ham om at komme ind og deltage i festen. Som argument kan han kun gentage, hvad han tidligere sagde til sine tjenere: den døde og mistede er blevet levende og fundet igen. Der er dog den vigtige forskel, at denne nu ikke betegnes som »min søn«, men som »din bror«. Denne betegnelse har den ældste søn omhyggeligt undladt at bruge. Faderens påmindelse om, at der er tale om en bror, er en indirekte appel om at genoplive og genfinde det døde og mistede broderforhold. Med denne åbne appel slutter lignelsen. I denne fortalte appel ligger Jesu appel til de kritiske farisæere og skriftkloge.

Lignelsens gudsbillede

Det centrale i lignelsen er det gudsbillede, den tegner. Det er det gudsbillede, Jesu hele forkyndelse, undervisning og praksis er en illustration af: Gud som den barmhjertige far (jf. Luk 11,2), der tilgivende og fornyende kalder de bortkomne tilbage i pagtsfællesskabet og samtidig appellerer til de pagtstro om at vise samme tilgivende barmhjertighed over for de bortkomne, når de vender tilbage. Ligesom faderen vil forene de to sønner ved henholdsvis at vise og appellere om barmhjertighed, sådan åbenbarer Gud sig gennem Jesu gerning som den, der vil forene de bortkomne og de hjemmeværende i pagten. Dermed får pagten barmhjertigheden som grundlag. Det gælder mest åbenlyst for de bortkomne, men det gælder også for de hjemmeværende, nemlig for så vidt som de må lære, at retfærdighed uden barmhjertighed resulterer i egoistisk isolation, mens retfærdighed på barmhjertighedens grundlag åbner for en fornyet gudsforståelse, der sætter sin frugt i en fornyelse af det menneskelige pagtsfællesskab på den barmhjertige tilgivelses grund.

Evangelieteksten i gudstjenestens kontekst

Evangelietekstens vægtlægning på foreningen af de to sønner tematiseres i epistelteksten (Ef 2,17-22) som hedningers og jøders forening som Guds husstand i kraft af Kristus. Hvis man tør udlægge lektien fra Es 65,1-2 paulinsk (se Rom 10,20-21), handler den også om Guds barmhjertige forhold til hedninger og jøder. En sådan tematisering kan være berettiget, for så vidt som Jesu holdning til »de fortabte får af Israels hus« kan siges at pege frem mod hedningernes optagelse i pagtsfolket. Episteltekstens pointering af, at det er gennem Jesus Kristus, at begge parter har adgang til Gud, er med til at pege på Jesus selv som legemliggørelsen af den Guds

tilgivende og forenende barmhjertighed, lignelsen handler om, og dermed på nadveren som aktualiserende deltagelse i lignelsens festmåltid.

Salmenumre: 10, 285, 145, 603, 268.